

Till Kulturdepartementet

Yttrande - Remiss - En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Remissinstansen diarienummer: Ku2025/00871

Övergripande kommentarer

Östersunds kommun har beretts möjligheten att svara på remissen ”En kulturkanon för Sverige”. Regeringen vill ha synpunkter på överväganden och förslag i betänkandet om hur Sveriges kulturkanon ska förvaltas, tillgängliggöras och hållas relevant över tid.

Kommittén föreslår att flera olika parter ska inkluderas i det framtida arbetet med kulturkanon, folkbildningen, museer, kulturarvsinstitutioner, grundskolan, SFI med flera. För att samordna detta arbete behövs en sammanhållande part och kommittén föreslår att den särskild stiftelse bildas för det ändamålet.

Vidare föreslår kommittén att finansiering av den nya stiftelsen ska ske genom ett engångsuttag ur Allmänna arvsfonden på 150 miljoner kronor.

Till dess att stiftelsen har bildats föreslår kommittén en interimlösning där bland annat särskilda öronmärkta medel ska kunna gå till kultur- och kulturarvsinstitutioner som museer. Finansiering av interimlösning ska ske genom omprioritering i statens budget, utgiftsområde 17 Kultur, kulturarv, trossamfund och fritid.

Östersunds kommun är kritisk till flera delar i förslaget eftersom det kan komma att påverka delar av kulturlivet negativt, och att kostnader som idag finansieras via statliga medel kan komma att läggas på kommunen.

Kommittén föreslår att en översyn och en eventuell revidering av kulturkanon ska göras efter 10 år. Östersunds kommun anser att revidering bör göras återkommande, vart femte år, för att kanonen ska hållas relevant.

Östersunds kommuns ställningstaganden:

- Östersunds kommun avstyrker att medel till den nya stiftelsen tas från Allmänna arvsfonden. Det finns en risk att kostnader som idag täcks av

Allmänna arvsfonden vältras över på kommunen som redan idag har en ansträngd ekonomi.

- Östersunds kommun anser att särskilda medel bör avsättas till folkbildningens aktörer för att arbeta med kulturkanonen.
- Östersunds kommun föreslår att det görs en översyn och revidering av kulturkanon efter 10 år, 2035, och därefter vart femte år. Finansiering sker genom särskilda medel.
- Östersunds kommun avstyrker att en interimlösning finansieras genom omfördelning av statens kulturbudget.

Kommentarer till specifika delar av remissen

Avsnitt 6.2.2 En ny stiftelse bildas

Utredningen föreslår att en ny stiftelse bildas som ska förvalta, tillgängliggöra och främja Sveriges kulturkanon. För att möjliggöra detta avskiljer staten kapital från Allmänna arvsfonden. Förslaget från utredningen är att 150 miljoner kronor tas ur allmänna arvsfonden för att finansiera den nya stiftelsen.

Kommentar

Allmänna arvsfonden delar årligen bidrag till verksamheter av ideell karaktär med målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättningar. Bidragen kan sökas för till exempel lokaler och projekt av olika slag. Under 2024 delade Allmänna arvsfonden ut cirka 1 800 mkr till olika ändamål. Av dessa 1 800 mkr gick knappt 26 mkr till föreningar och organisationer i Östersunds kommun. Möjligheten för föreningar att söka medel från Allmänna arvsfonden är positivt för Östersunds kommun eftersom det minskar behovet av att finansiera projekt med kommunala medel.

Ett uttag av medel ur Allmänna arvsfonden skulle minska avkastningen på dess kapital och därmed minska de resurser som fonden årligen kan dela ut till ideella projekt. En möjlig konsekvens skulle vara ett ökat söktryck på kommunala stödformer och i förlängningen att flera investeringar och projekt inte skulle komma till stånd.

- Östersunds kommun avstyrker att medel till den nya stiftelsen tas från Allmänna arvsfonden. Det finns en risk att kostnader som idag täcks av Allmänna arvsfonden vältras över på kommunen som redan idag har en ansträngd ekonomi.

Avsnitt 6.2.6 Tillgängliggörande av kanon genom folkbildningen

Utredningen föreslår att den nya stiftelsen ska samverka med studieförbund och folkhögskolor med syfte att främja bildning, gemenskap och inkludering.

Kommentar

Östersunds kommun ser positivt på att utredningen lyfter fram folkbildningens aktörer som viktiga parter i arbetet med att sprida kunskap om kulturkanonen. Utredningen säger däremot ingenting om finansieringen av det arbetet. Folkbildningen har drabbats av stora nedskärningar de senaste åren, främst genom minskade statsbidrag. I viss mån har regioner och kommuner kunnat kompensera bortfallet av statliga medel men på många håll har studieförbund och folkhögskolor drastiskt tvingats minska sin verksamhet. Om en samverkan med stiftelsen ska komma till stånd krävs tillkommande finansiering. Risken är annars att arbetet med kulturkanon kan komma att ställas mot annat viktigt arbete som folkbildningens aktörer gör inom kulturområdet.

- Östersunds kommun anser att särskilda medel bör avsättas till folkbildningens aktörer för att arbeta med kulturkanonen.

Avsnitt 6.2.7 Utvärdering och revidering för att hålla kulturkanonen relevant över tid

Utredningen föreslår att stiftelsen ska ansvara för att utvärdera och vid behov revidera Sveriges kulturkanon. En utgångspunkt är att det ska vara efter 10 år.

Kommentar

Kommittén skriver i utredningen att en kanon ska ses som en avgångshall snarare än en slutstation, underförstått att innehållet ska kunna ändras över tid och fånga upp nya strömningar i samhället som har stor påverkan på vår syn på samhället och den tid vi lever i. Ett av kriterierna i framtagandet av kulturkanon var att verken skulle vara minst 50 år gamla. Konsekvensen av det är naturligtvis att en stor del av nyare kulturyttringar och samhällsomvandlingar inte finns med i nuvarande förslag till kanon. Till exempel erkändes inte samerna som urfolk förrän 1977, den första lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk kom 2010, homosexualitet som sjukdomsbegrepp avskaffades 1979. Det är några exempel på vad som har hänt i samhället under de senaste 50 åren.

I det sammanhanget är det inkonsekvent att utredningen föreslår att kulturkanon vid behov ska revideras efter 10 år. Med tanke på det arbete som har lagts ned hittills är det rimligt att en första revidering görs efter 10 år, men därefter bör det göras vart femte år för att hålla kanonen relevant. Finansiering av det arbetet ska göras med särskilda medel och inte belasta andra kulturverksamheter som får finansiering ur statens kulturbudget.

- Östersunds kommun föreslår att det görs en översyn och revidering av kulturkanon efter 10 år, 2035, och därefter vart femte år. Arbetet finansieras med särskilda medel.

Avsnitt 6.3 Interimlösningar för att tillgängliggöra Sveriges kulturkanon i avvaktan på att en stiftelse bildas

Utredningen föreslår att regeringen vidtar ett antal åtgärder för att kanon ska kunna tillgängliggöras till dess att stiftelsen för Sveriges kulturkanon finns på plats. Förslagen som utredningen lägger fram gäller åren 2026-2028.

Kommentar

En av de föreslagna åtgärderna är att regeringen ska kunna fördela stimulansbidrag till läns museer och andra regionala kultur- och kulturarvsaktörer för att initiera regionala kanonprojekt. Finansiering av stimulansmedel ska ske genom att omprioritera 20 miljoner kronor inom statens budget, utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Som exempel nämns anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* eller 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård*.

Regeringen har under flera års tid dragit ner på den statliga kulturbudgeten, vars andel av den totala statsbudgeten är den lägsta sedan 1990. Detta har gjort att kommuner och regioner i många fall har varit tvungna att kompensera för uteblivet statligt stöd för att över huvud taget kunnat behålla regionala kulturverksamheter. Att ytterligare minska budgeten för regional kulturverksamhet skulle påverka många verksamheter negativt eftersom kommuner och regioner aviserar att man har svårt att kompensera för bortfallet av statliga medel.

Kultursamverkansmodellen och de regionala kulturplanerna är grunden för den regionala kulturverksamheten, och att öronmärka medel specifikt till arbete med kulturkanon kan upplevas som kraftig statlig styrning.

Östersunds kommun finansierar en stor del av den regionala museiverksamheten Jamtli. För att kunna upprätthålla en verksamhet med god kvalitet och hög tillgänglighet är kommunen helt beroende av att de statliga medlen inte minskar.

- Östersunds kommun avstyrker att en interimlösning finansieras genom omfördelning av statens kulturbudget.

Avsnitt 7.2 Övriga konsekvenser

Utredningen bedömer att listorna med verken kan bidra till positiva effekter för det regionala utvecklingsarbetet, bidra till destinationsutveckling och kulturturism.

I Jämtlands län och Östersunds kommun finns redan idag ett antal aktörer som framgångsrikt bedriver kulturturism och bidrar positivt till besöksnäringen. Destinationsbolag, regionala och lokala museer och kulturarvsaktörer med flera. Östersunds kommun ser inte att en kulturkanon på något sätt skulle stärka besöksnäringen i regionen.

ÖSTERSUNDS KOMMUN

Kultur- och fritidsförvaltningen

Yttrandet skickas till Kulturdepartementet via e-post till
ku.remissvar@regeringskansliet.se , kopia till ku.kkm@regeringskansliet.se